

SANAT DÜNYASI

Yöneten: AYHAN TURAN

BU SAYFA HER HAFTA PAZARTESİ GÜNLERİ YAYINLANIR

Unutulmayacak sanatçı

CASSADO'YA ACIT

Ferdi STATZER

Yarım asırlık bir devrenin en ünlü Violonselistlerinden biri olan Gaspar Cassado, kısa bir süre önce aramızdan ayrılarak, her faninin gideceği yer olan ebediyete intikal etti.

Daha iki ay önce memleketimizde verdiği Trio ve Resital konserleriyle unutulmaz hatıralar bırakan bu dev sanatçının anı ölümü, müzik severler için beklenmedik bir darbe oldu.

Büyük bir insan ve büyük yorumcu, şaheserlerin icrasını mükemmelleştirebilmek çabası ile violonsel edebiyatını tanıtmakta büyük hizmetlerde bulunmuştur. Emsalsiz anarjistr manlarının yanı sıra GENÇ VIOONSELİSTLERDEN DE YARDIMLARINI hiç esirgememiş. Siena, Salzburg, Köln V.S. gibi Avrupa'nın muhtelif şehirlerinde düzenlediği yaz kurslarında violonsel edebiyatının bütün sırlarını paşa biçiminde bir sevgi ile öğrencilerine açıkladı. Kendisinden çok

faydalanmış olan violoncellist Feyha Talay'ın, yetiştirdiği öğrencilerden biri olan Reşit Erzincanlı bu kurslardan birinde verdiği ranjevu ya zık ki gerçekleşemedi. Cassado Fransızların tabiriyle «Müsiçien Consonne» yani dört başı mamur bir zirve müzisyeniydi. Teknik problemlerin hâl çarelerini daima üstün bir müzik olgunluğunun ışığı altında aradı. Çalıştığı her eserin en küçük hüccesinde bile bestecinin istediğini keşfetmeye uğraşır. Bunu keşfedinceye kadar da araştırmalarına ara vermezdi. Tabii bu çalışmalarını sadece solo partilerinde değil, her defasında yeni sınırlar keşfettiğinden ünlü sanatçının her konseri onu dinleyenler için tatlı bir sürpriz olurdu. Cazi

belli zihniyeti ve fevkalâde kuvvetli şahsiyetiyle anlaşılması çok güç olan eserleri bile halka sevdirmekte hiç güçlük çekmezdi. Biraz Casals Varı, Bach çalışırsa zervesiz her yerde takdir edilirdi. Zaten her üslûba göre rebilen zengin fantazisi ile Cassadonun repertuarında, Preklasik, klâsik romantik ve çağdaş bestecilerin hemen bütün eserleri bulunurdu. Bunlardan birini veya birkaçını seçemezsiniz. Çünkü her son çaldığı eserden sonra o eserin en mükemmel olduğunu zannettirirdi. Ölümü ile sanat dünyasına yeni bir katkı yapacak dev bir sanatçıyı kayıptı. Yegane tesellimiz bu ayrılışın Cassadonun Ruhunu ve Dehasını yönünden olmadıdır. Bunlar, dünya tarihinde mümtaz yerlerini daima muhafaza edeceklerdir.

CASSADO — Müzik dünyasının unutulmayacak isimleri arasında dahil olan dev sanatçı konserlerin de kendine piyanoda eşlik eden Chieko Hara ile görülmüştür

Bunları

Uyuyan Güzel Bale Filmi oynarken salondaki seyirci hanımlardan birinin yanındaki arkadaşına dönerek «Aman şekerim bu zamanda da sözsüz film olur mu yani?» dediğini.

Bazı meraklı kimselerin, radyo emisyonlarındaki solistlerin, adlarını, aldıkları ücretleri, ve emisyon sayılarını öğrenip hatıra (?) olarak sakladıklarını.

Geçen hafta büyük cellist Casals'ın 90 yaşına basması münasebetiyle hemen bütün Türk basınında (tercüme olarak) yayınlanan bazı vaziraların almış gibi yerli imzalar konduğunu.

CİMBİZ

biliyor musunuz

Leopold Stokowski ve Dimitri Mitropoulos orkestra yönetirken

Orkestra yönetmek kolay bir iş değildir

Bir orkestra şefi herşeyden önce bir zaman bildiricidir. Ama bu yeterli değildir

CHARLES O'CONNELL
Çeviren: Nazan Seber

Dörde kadar sayabilir misiniz? Sağ elinizle bir düz çizgi, bir daire, bir üçgen ve bir haç işaretini niteliyebilir misiniz? Ritim anlayışınız normal bir çocuğunki kadar mıdır? Öyleyse siz de bir senfonik orkestranın idare edebilirsiniz pekâlâ. Orkestra ne kadar iyi eğitilmiş olursa sizin de üzerinize alacağınız bu zor iş okadar iyi netice verebilir. Bir tek orkestra notasını okumasınız da olur. Hayatınızda hiç müzikal bir terimle karşılaşmamış ta ola bilirsiniz, hem hiç yabancı bir dil de bilmeseniz yine de bu işi yapabilirsiniz. Orkestra radaki elemanlarla konuşmanız şart değildir. İdare edeceğiniz orkestra ister Tok ve Senfonik, ister Amsterdam'ın Concertgebouw ister Roma'nın ünlü Augusteo veya New-York Filarmoni Orkestrası olsun netice değişmeyecektir.

Bir Orkestra şefine «Zaman Bildirici» diye bir isim vermek belki de bir hakaret sayılabilir, ama aslında orkestra şefinin görevi budur. Çabuk bakın ki orkestra şefi

den pasları sizi büyülemiş veya Mitropoulos'un akrobatik hareketleri karşısında derin bir hayranlığa kapılmış olabilirsiniz. Reiner'in aşırı derecede durgun hareketsiz hali ve Rodzinski'nin garip hareketleriyle hayrete düşmüş ve bu orkestra şeflerinin orkestraya neler söylediğini merak etmişsinizdir. Mamafih inanılmaz gibi görünmekle beraber, jestlerinde ortak bir temel kural mevcuttur. Orkestra şefleri dünyanın her tarafındaki orkestra üyelerinin derhal anlayıp karşılık verdikleri bir çeşit Esperanto lisanı sayılabilecek şekilde sağ elleriyle konuşurlar. Bu işaretlerin lisanı sayılabilecek dört temel kuraldan meydana gelmiştir. Bir orkestra şefinin sağ elinin işaretlerine dikkat edin. Şefin jestleri her ne kadar eksantrik veya gösterişli olursa olsun, yine de bu dört temel kuraldan bir veya ikisini görmek kaabildir.

Bütün bu işaretlerin manası nedir? Gayet basit. Tek aşağı işaret müzik ölçüsünde bir ritmik salkı işaret etmektedir. Daire iki, üçgen üç ve haç ise dört ritmik işaret anlamını taşımaktadır. Bir

dir, ama orkestra şefliğinin doğusunun sebebi bir grup müzisyen arasında ritim ve tempo beraberliğini kuracak ve ihya edecek otoriter bir insana karşı duyulan ihtiyaç olmuştur. Sanırım ilk orkestra şefi bir orkestrada bu becerileri göstermek için ve vurucu

nü göstermektedir. Fakat bazen iki işaretin birleşerek beş veya altı mezürü işaret ettiği haller de olabilir. Aynı zamanda dikkat edilecek başka bir husus da harflerin hecelere ayrılmasında nasıl bir dahil yoksa bir ölçü içindeki notalarında ritim ve vurucu

ekseriyeti bir yönde muvaffa kiyetsizliğe uğralar. Bu muvaffakiyetsizliğin sebebi ekseriyetle nisbet ölçüsünün yokluğu ve büyüklüğü yaratılan kaliteler arasındaki bir muvazenesizlikten ileri gelmektedir. Hakiki ve büyük bir Orkestra şefinde rastlanılan kuvvet ve samimiyet diğerlerinde topekün bir fikri müsamahasızlık olarak ortaya çıkabilir. Büyük ve kudretli insanların haricinde olan şahıslar için orkestra yöneticiliği manevi bir tehlike ortaya koyabilir.

Büyük orkestra yöneticilerinin büyük bir kısmı kendi kendilerini yetiştirmişlerdir. Eğer bir insan müzisyense, ve eğer kendinde şeflik için lüzumlu yeteneği hissediyorsa, eğer müziği biliyor ve hissediyorsa, ve başkalarına da hissettirebilecek kabiliyete ise o insan bir orkestrayı idare edebilir.

eleştiri

Pazar Konseri

8 Ocak Pazar sabahı Şehir Orkestrası 1967 yılının ilk konserini Şan Sinemasında verdi. Orkestrayı Avusturyalı Şef Kurt Wöss yönetti; bas Ayhan Baran solist olarak katıldı. Program: Mendelssohn'un Bir Yaz Gecesi Rüyası üvertürü, Mozart'ın üç konser aryası, Dvořak'ın üç slav dansı ve Beethoven'in Do Min. 5 inci Senfonisi şeklinde düzenlenmişti.

Bugünkü modern orkestra idaresi, küçük hareketlerle netice alma prensipleri üzerine kurulmuştur. Şimdi, hemen hemen bütün şefler, kişisel tarzları ne olursa olsun bu prensiplere göre hareketlerini ayarlıyorlar. Artık dinleyicileri etkilemek için hoplayıp zıplamalar, acı çekiyormuş intibasını vermek için ayağı şiddetle yere vurmalar, pianissimo yapmak için yerlere yatmalar tarihe karışmak üzere. Bir küçük el hareketi ile herşey hallediliveriyor.

Kurt Wöss'te modern prensiplerle orkestra yöneten bir şef. Konserin başında Şehir Orkestrasını da aynı prensiplerle yönetebileceğini zannettiğinden, Bir Yaz Gecesi üvertüründeki spikatalarda birinci kemanlarla ikinci kemanlar eserin sonuna kadar buluşamadılar. Çok basit partisyona rağmen Wöss aynı tarzı Mozart'ın arvalarında da denediğinden orkestra ile şef arasındaki itibaksızlık gene had derecede idi. Fakat ismi gibi kurt bir yönetici olduğundan realiteyi çabuk anlayarak orkestrayı alışığı tarzda yönetmeye başlınca, başarısında önceki eserlerle mukayese edilemeyecek kadar fazla oldu. Bilhassa Slav danslarında teknik yetersizliğine rağmen elde ettiği sonorit ve renk bütünlüğü, Şehir Orkestrasının yapabileceğinin azamisi idi. Kurt Wöss iyi bir şef. Teknikman hazır ve küçük hareketlerle çalmaya alışık orkestralarla olan konserlerinde, herhalde çok daha fazla başarı sağladığı muhakkaktır.

Ayhan Baran Türkiye'nin medarı iftihar sanatçılarından birisi. Allah vergisi güzel sesini fevkalâde kul lanma zekâsına da sahip. Bu konseri belki bundan öncekiler sevişesinden değildi. Fakat gene de her şeyiyle büyük bir sanatçı olduğu belli oluyordu. Netice olarak: 1967 yılı yüzde itibariyle iyi başladı. Darısı sonraki konserlerin başına.

AYHAN TURAN

Müzik Tarihinden

MOZART VE R. STRAUSS

Ünlü Alman bestecisi R. Strauss, gerek sanatçı kişiliği, gerekse özel hayatındaki davranışlarıyla daima en ilgi çekici insanlardan biri olmuştur. Eserlerinde, çağı için pek garipsenen bazı yeniliklerini sanatçı kişiliğinin güçlüğüyle yorumlayanlar, çıkmış orijinal olmak için çırpındığı iddia edilmiştir. Oysa R. Strauss, geçmiş büyük üstadların eserlerini en iyi incelemiş ve derinliğine inebilmiş, müziğin ruhunu, tekniklerini hissetmiş ve anlayabilmiş büyük bir sanatçısıdır. Onun bu yönünü en iyi gösterebilecek

inden bir olan Casals'ın, Casals'ın bir süre önce ara müzdan ayrılarak, her faninin geleceği yer olan ebediyete intikal etti.

Daha iki ay önce memleketimizde verdiği Trio ve Resitâl konserleriyle unutulmaz hâtıraları bırakan bu dev sanatçının âni ölümü, müzik severler için beklenmedik bir darbe oldu.

Büyük bir insan ve büyük yorumcuymuştu, şaheserlerin icrasını mükemmelleştirebilmek çabası ile violoncel edebiyatını tanıtmakla büyük hizmetlerde bulunmuştu. Emsalsiz anröjistr manlarının yanı sıra GENÇ VIOLONSELİSTLERDEN DE YARDIMLARINI hiç esirgememiş. Siena, Salzburg, Köln V.S. gibi Avrupa'nın mühtelif şehirlerinde düzenlediği yaz kurslarında violonsel edebiyatının bütün sırlarını paha biçilmez bir sevgi ile öğrencilerine açıklardı. Kendisinden çok

Bunları

Uyuyan Güzel Bale Filmi oynarken salondaki seyirci hanımlardan birinin yanındaki arkadaşına dönerek «Aman şekerim bu zamanda da sözsüz film olur mu yani?» dediğini.

Bazı meraklı kimselelerin, radyo emisyonlarının dakik solistlerin, adlarını, aldıkları ücretleri, ve emisyon sayılarını öğrenip hâtıra (?) olarak sakladıklarını.

Geçen hafta büyük çelolist Casals'ın 90 yaşına basması münasebetiyle hem bütün Türk basınında (tercime olarak) yayınlanan bazı yazıların altına sanki kendilerininmiş gibi yerli imzalar konduğunu. CİMBİZ

biliyor musunuz

San'atkârlardan Fıkralar

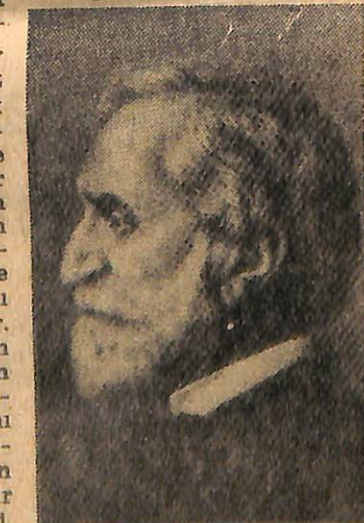
«Hernani» Operasının La Scala Operasında ilk temsil verildiği gece eserin bestekârı G. Verdi, eserin halk tarafından nasıl karşılanacağı hususunda müteredditti. Bu sebepten o gece Opera binasının dışında kalmayı doğru buldu. Vakit öldürmek için bir berber dükkanına girip traş olmaya başladı. Berber büyük kompozitörün bir yanağının traşını henüz bitirmişti ki, Verdi'nin Operanın kaderi hakkındaki merakı son haddine varmıştı. Berber durmasını söyledi ve sonra adamın eline para vererek «Al şu parayı. Götür La Scala Operasına. Bu gece orada yeni bir opera temsili var. Bir bilet al gir içeri. Birkaç arya dinleyip geri gel ve bana hal kin reaksiyonunu anlat» diye tenbih etti. Berber Figaro varı bir işgüzarlıkla derhal bestecinin isteğini yerine getirdi. Bir müddet sonra geri döndüğünde temsilin büyük bir başarı kazandığını ve her ariyanın bitiminde halkın çığırca alkışladığını bildirdi. Verdi, «Bu başarıyı senin için değil, benim için istiyordum» dedi.

leyse öteki yanağımı da traş et. Hem çabuk ol halk bakar sin eserin bestecisini sahneye çağırır.» Verdi perdenin en son inişinde güç halle Opera binasında olabildi, o gece.

PARA CEZASI

Eski Paris sosyetesinde müzik konuşmaları arasında bir nevi refakat vazifesi görürdü. Bu zamanın en namli müzik devalarının davet edildiği salonlarda bile sık sık rastlanırdı. Zamanın meşhur Fransız Tenorlarından Gustave Roger bir keresinde bir hususi konser için Parisli bir tüccardan 1500 franklık bir ücret almıştı. Tüccarın misafirlerine suare verdiği bir gece şarkı söyleyecekti, meşhur tenor. Fakat ne Roger'in engin şöreteli ve ne de bu konser için verilen mühim meblağ, misafirleri kendi aralarında mıldandırmaktan ve konser esnasında konuşmaktan men edememişti. Roger büyük bir sükûnetle bu konseri bitirdi, fakat ertesi gün tüccara 1500 franklık bir notla 2000

frank yolladı. Kısa mektup aynen şöyle yazılmıştı: «Sana bayım, müsaade buyurur sanız size 1500 frankınızı ve ilâşiginde 500 frankla birlikte gönderiyorum. Bu 500 frank misafirlerinizin konuşmalarını kesmeye teşebbüs ettiğim için kendi kendime kestğim bir para cezasıdır.»

VERDİ — Hatıraları unutulmuyor.

CASSADO — Müzik dünyasının unutulmayacak isimleri arasında dahil olan dev sanatçı konserlerin de kendine piyanoda eşlik eden Chieko Hara ile görülüyor

Orkestra yönetmek

kolay bir iş değildir

Bir orkestra şefi herşeyden önce bir zaman bildiricidir. Ama bu yeterli değildir

CHARLES O'CONNELL
Çeviren: Nazan Seber

Dörde kadar sayabilir misiniz? Sağ elinizle bir düz çizgi, bir daire, bir üçgen ve bir haç işaretini niteliyebilir misiniz? Ritm anlayışınız normal bir çocuğunki kadar mıdır? Öyleyse siz de bir senfonik orkestranın idare edebilirsiniz pekâlâ. Orkestra ne kadar iyi eğitilmiş olursa sizin de üzerinize alacağınız bu zor iş okadar iyi netice verebilir. Bir tek orkestra notasını okumanız da olur. Hayatınızda hiç müzikal bir terimle karşılaşmamış ta ola bilirsiniz, hem hiç yabancı bir dil de bilmeseniz yine de bu işi yapabilirsiniz. Orkestra radaki elemanlarla konuşmanız şart değildir. İdare edeceğiniz orkestra ister Tokyo Senfoni, ister Amsterdam'ın Concertgebouw ister Roma'nın ünlü Augusteo veya New-York Filarmoni Orkestrası olsun netice değişmiyecektir.

Bir Orkestra şefine «Zaman Bildirici» diye bir isim vermek belki de bir hakaret sayılabilir, ama aslında orkestra şefinin görevi budur. Gayet tabiidir ki orkestra şefinin bütün görevi bu değildir, ama orkestra şefliğinin doğuşunun sebebi bir gurup müzisyen arasında ritm ve tempo beraberliğini kuracak ve ihya edecek otoriter bir insana karşı duyulan ihtiyaç olmuştur. Sanırım ilk orkestra şefi bir orkestrada bu beraberliği sağlamak için ya müzisyenler tarafından seçilmiş veya kendi ortaya atılıp eline aldığı bir keman ya yayla bu işi başarmış alelade bir müzisyendi. Daha sonra ları bu alelade müzisyen kendi kendine, müziğin şurada hafiflemesi, şurada yükselmesi, şu enstrümanını daha kuvvetli, şununa daha yavaş çalınması lazım geldiğinde karar verip notaları değiştirmişti. Yavaş yavaş gurup içinde yani orkestrada kendi fikirlerini müzisyenlere kabul ettirmeye muvaffak oldu ve işte böylece Orkestra Şefliği denen meslek doğmuş oldu.

Enstrümental müziğin orkestra eserlerinde gittikçe daha büyük bir rol oynaması ve orkestradaki elemanların gün geçtikçe orkestra içinde daha kabarıp bir yer almaya başlaması karıştırdı. Bu elemanları idare edecek bir insana ihtiyaç duyulması pek tabii bir olaydır. Bu şahsın orkestradaki bütün elemanların kışkırtmalarını takip edecek ve birbirleriyle ahenkli bir çalışmaya teşvik edilecek bir şahsın bulunması şarttır.

den pasları sizi büyütmüş veya Mitropolous'un akrobatik hareketleri karşısında derin bir hayranlığa kapılmış olabilirsiniz. Reiner'in aşırı derecede durgun hareketli hali ve Rodzinski'nin garip hareketleriyle hayrete düşmüş ve bu orkestra şeflerinin orkestraya neler söylediğini merak etmişsinizdir. Mamafih inanılmaz gibi görünmekle beraber, jestlerinde ortak bir temel kural mevcuttur. Orkestra şefleri dünyanın her tarafındaki orkestra üyelerinin derhal anlayıp karşılık verdikleri bir çeşit Esperanto lisanı sayılabilecek şekilde sağ elleriyle konuşurlar. Bu işaretlerin lisanı sayılabilecek dört temel kuraldan meydana gelmiştir. Bir orkestra şefinin sağ elinin işaretlerine dikkat ediniz. Şefin jestleri her ne kadar eksantrik veya gösterişli olursa olsun, yine de bu dört temel kuraldan bir veya ikisini görmek kaabildir.

Bütün bu işaretlerin mânâsı nedir? Gayet basit. Tek aşağı işaret müzik ölçüsünde bir ritmik salkı işaret etmektedir. Daire iki, üçgen üç ve haç ise dört ritmik işaret anlamını taşımaktadır. Bir tam işaret bir müzik ölçüsünü göstermektedir. Fakat bazen iki işaretin birleşerek beş veya altı mezürü işaret ettiği haller de olabilir. Aynı zamanda dikkat edilecek başka bir husus da harflerin hecelere ayrılmasında nasıl bir dahli yoksa bir ölçü içindeki notalarında ritm ve vuruşta hiç bir dahli yoktur.

Bir vuruşta tıpkı bir hece de bir çok harf olabildiği gibi bir veya birkaç ipta bulunabilir. Fakat orkestra otomatikman bu notaları zaman ölçüsüne göre parçalara ayırır. Şef orkestra üyelerine heceyi verir, üyeler bu heceyi hecelerler.

Bir orkestra şefi orkestra idare etmede en zor şeyin orkestrayı başlatmak ve ikinci zorluğun da durdurmak olduğunu söylemiş bir vakittir. Demek istediği, birlikte başlatıp, birlikte bitirtmektedir. Vereceğiniz ilk işaret bir «Hazır ol» mahiyetindedir. Bir «Hazır ol» emriyle Ordu yürüyüşe başlamaz ama bu «Hazır Ol» emri askere kısa bir müddet sonra yürüyüşe geçileceğini anlatır.

Orkestra şefliğinin teknik ana kuralları gayet kısa bir zamanda ve kolaylıkla öğretiler. Fakat orkestra idare ediş sanatı öyle bir sanattır ki bunu bir insan ancak kendi kendine öğrenebilir ve öğretebilir. Orkestra yöneticiliğinde asil bir ruh ve yüksek bir zekâ şarttır. Her şeyden önce müzik ekseriyeti bir yönde muvaffakiyetsizliğe uğurlar. Bu muvaffakiyetsizliğin sebebi ekseriyetle nisbet ölçüsünün yokluğu ve büyüklüğü yaratılan kaliteler arasındaki muvazenesizlikten ileri gelmektedir. Hakiki ve büyük bir Orkestra şefinde rastlanan kuvvet ve samimiyet diğerlerinde topyekün bir fikri müsamahasızlık olarak ortaya çıkar. Büyük ve kudretli insanların haricinde olan şahıslar için orkestra yöneticiliği manevi bir tehlike ortaya koyabilir.

AYŞEGÜL SARICA: 1967'de ilk resitali

Ayşegül Sarıca'nın resitali çarşambaya

Ünlü Türk piyano virtüozi AYŞEGÜL SARICA, 18 Ocak 1967 Çarşamba akşamı saat 19.15'te ŞAN SİNEMASINDA vereceği resitalde BACH'ın Si Bemol Major Partita'sını, SCARLATTI'nın iki sonatını, SCHUBERT'in «Wanderer - Fantazi» isimli eserini, BRAHMS'ın Op. 79 İki Rapsodisi ve RA-VEL'in «Gaspard de la Nuit» isimli eserini icra edecektir. Bu mevsim, Bükreş ve Budapeşte'deki başarılı konserlerinden sonra Ekim ayında Karel Ancerli yönetimindeki Çek Filarmoni Orkestrası'nın eşliğinde dinlediğimiz değerli sanatçının şehrimizde vereceği bu resital sanatseverlerimiz tarafından büyük bir sabırsızlıkla beklenmektedir.

HAFTANIN GENÇ SANATÇISI

«Müzik dünyasının unutulmayacak isimleri arasında dahil olan dev sanatçı konserlerin de kendine piyanoda eşlik eden Chieko Hara ile görülüyor»

Bir Yaz Gecesi üvertüründeki spikatolarda birinci kemanlarla ikinci kemanlar eserin sonuna kadar birleşmişlerdir. Çok basit partisyona rağmen Wöss aynı tarzı Mozart'ın aryaalarında da denediğinden orkestra ile şef arasındaki intibaksızlık gene had derecede idi. Fakat ismi gibi kurt bir yönetici olduğundan realiteyi çabuk anlayarak orkestrayı alışığı tarzda yönetmeye başlarken, başarısında önceki eserlerle mukayese edilemeyecek kadar fazla oldu. Bilhassa Slav danslarında teknik yetersizliğine rağmen elde ettiği sonorit ve renk bütünlüğü, Şehir Orkestrasının yapabileceğinin azamidi. Kurt Wöss iyi bir şef. Teknikman hazır ve küçük hareketlerle çalmaya alışık orkestralarda olan konserlerinde, herhalde çok daha fazla başarı sağladığı muhakkaktır.

Ayhan Baran Türkiye'nin medarı iftihar sanatçılarından birisi. Allah vergisi güzel sesini fevkalâde kullanma zekâsına da sahip. Bu konseri belki bundan öncekiler seviyesinde değildi. Fakat gene de her şeyiyle büyük bir sanatçı olduğu belli oluyordu. Netice olarak: 1967 yılı yüzde itibariyle iyi başladı. Darısı sonraki konserlerin başına.

AYHAN TURAN

Müzik Tarihinden MOZART VE R. STRAUSS

Ünlü Alman bestecisi R. Strauss, gerek sanatçı kişiliği, gerekse özel hayatındaki davranışlarıyla daima en ilgi çekici insanlardan biri olmuştur. Eserlerinde, çağı için pek garipsenen bazı yeniliklerini sanatçı kişiliğinin güçsüzlüğüyle yorumlayanlar çıkmış, müziği derinliğine bilmediği, orijinal olmak için çırpındığı iddia edilmiştir. Oysa R. Strauss, geçmiş büyük üstadların eserlerini en iyi incelemiş ve derinliğine inebilmiş, müziğin ruhunu, tekniğini hissetmiş ve anlayabilmiş büyük bir sanatçıdır. Onun bu yönünü en iyi gösterebilecek şöyle bir hikâyecilik anlatılır.

Bir gün R. Strauss, müzik sever dostlarından Hendersson adındaki bir zatla bir konsere gider. Konser programında W. A. Mozart'ın 13 üfleme çalgı için Divertimento'su da bulunmaktadır. Eser çok güzel çalınır. Alkışlar bitince R. Strauss, dostunun kulağına eğilir: «Ne büyük bir şaheser» der «inanılmayacak kadar basit, doğal ve bir o kadar etkileyici.»

Gençliğinin ve sanatçı kişiliğinin fazla olmayışı nedeniyle dostu kendisine hayretle sorar: «Neden siz buna benzer birşey yazmıyorsunuz?»

R. Strauss: «Sevgili genç dostum» der «Mozart dünyasının şimdiye kadar tanıdığı en büyük bir dehadir. Hiç kimse 13 üfleme çalgıyla böyle bir Divertimento yazamazdı. Ben böyle birşey yazmaya cür'et edileseydim en az 120 kişilik bir orkestra kullanırdım.»

Gülden Ercin

Uygun Güzel Bale Filmi
oyunarken sahnadaki seyir
ci hanımlardan birinin
yanındaki arkadaşına dö
nerek «Aman şekerim bu
zamanda da sözsüz film
olur mu yani?» dediğini.

Bazı meraklı kimsele-
rin, radyo emisyonların
daki solistlerin, adlarını,
aldıkları ücretleri, ve e-
misyon sayılarını öğre-
nip hâtıra (?) olarak sak
ladıklarını.

Geçen hafta büyük çel-
list Casals'ın 90 yaşına
basması münasebetiyle he
men bütün Türk basın-
da (tercüme olarak) ya-
yınlanan bazı yazıların al
tına sanki kendilerinin-
miş gibi yerli imzalar kon
duğunu.

CİMBİZ

bilmiyor musunuz

de kendine piva-
noda eşlik eden
Chieko Hara ile
görülüyor

San'atkârlardan Fıkralar

«Hernani» Operasının La
Scala Operasında ilk temsil
verildiği gece eserin bestekâ-
rı G. Verdi, eserin halk tara-
fından nasıl karşılanacağı
hususunda müteredditti. Bu
sebepten o gece Opera bina-
sının dışında kalmayı doğru
buldu. Vakit öldürmek için
bir berber dükkânına girip
traş olmaya başladı. Berber
büyük kompozitörün bir ya-
nağının traşını henüz bitir-
mişti ki, Verdi'nin Operanın
kaderi hakkındaki merakı
son haddine varmıştı. Berbe-
re durmasını söyledi ve son-
ra adamın eline para vere-
rek «Al şu parayı. Gît Scala
Operasına. Bu gece orada ye-
ni bir opera temsili var. Bir
bilet al gir içeri. Birkaç arya
dinleyip geri gel ve bana hal-
kın reaksiyonunu anlat» di-
ye tenbih etti. Berber Figaro
vari bir işgüzarlıkla derhal
bestecinin isteğini yerine ge-
tirdi. Bir müddet sonra geri
döndüğünde temsilin büyük
bir başarı kazandığını ve her
aryanın bitiminde halkın çıl-
gınca alkışladığını bildirdi.
«İyi öyleyse» dedi Verdi «Öy

leyse öteki yanağımı da traş
et. Hem çabuk ol halk bakar-
sın eserin bestecisini sahne-
ye çağırır.» Verdi perdenin
en son inşinde güç halle O-
pera binasında olabildi, o ge-
ce.

PARA CEZAŞI

Eski Paris sosyetesinde
müzik, konuşmalar arasında
bir nevi refakat vazifesi gö-
rürdü. Bu zamanın en nam-
lı müzik dehalininin davet
edildiği salonlarda bile sık
sık rastlanan bir olaydı. Za-
manının meşhur Fransız Te-
norlarından Gustave Reger
bir keresinde bir hususi kon-
ser için Parisli bir tüccardan
1500 franklık bir ücret al-
mıştı. Tüccarın misafirlerine
suare verdiği bir gece şarkı
söyleyecekti, meşhur tenor.
Fakat ne Reger'in engin şö-
retli ve ne de bu konser için
verilen mühim meblağ, mi-
safirleri kendi aralarında mı-
rıldanmaktan ve konser es-
nasında konuşmaktan men-
edememişti. Reger büyük bir
sükûnetle bu konseri bitirdi,
fakat ertesi gün tüccara ili-
şğinde kısa bir notla 2000

frank yolladı. Kısa mektup
aynen şöyle yazılmıştı: «Sa-
yın bayım, müsaade buyurur
sanız size 1500 frankınıza ve
ilişğinde 500 frankla birlikt-
te gönderiyorum. Bu 500
frank misafirlerinizin konu-
malarını kesmeye teşebbüs
ettiğim için kendî kendime
kestiğim bir para cezasıdır.»

VERDİ — Hatıraları unutul-
muyor.

Hayatımızda hiç müzikal bir
terimle karşılaşmamış ta ola-
bilirsiniz, hem hiç yabancı
bir dil de bilmeseniz yine de
bu işi yapabilirsiniz. Orkest-
radaki elemanlarla konuş-
manız şart değildir. İdare e-
deceğiniz orkestra ister Tok-
yo Senfoni, ister Amsterdam'
ın Concertgebouw ister Rom-
e'nin ünlü Augusteo veya
New-York Filarmoni Orkest-
rası olsun netice değişmiye
cektir.

Bir Orkestra şefine «Za-
man Bildirici» diye bir isim
vermek belki de bir hakaret
sayılabilir, ama aslında or-
kestra şefinin görevi budur.
Gayet tabiidir ki orkestra ş-
finin bütün görevi bu değil-
dir, ama orkestra şefliğinin
doğuşunun sebebi bir gurup
müzişyen arasında ritm ve
tempo beraberliğini kuracak
ve ihya edecek otoriter bir in-
sana karşı duyulan ihtiyaç
olmuştur. Sanırım ilk orkest-
ra şefi bir orkestrada bu be-
raberliği sağlamak için ya
müzişyenler tarafından seç-
ilmiş veya kendi ortaya atı-
lıp eline aldığı bir keman ya
yıyla bu işi başarmış alelade
bir müzişyendi. Daha sonra-
ları bu alelade müzişyen ken-
dî kendine, müziğin şurada
hafiflemesi, şurada yüksel-
mesi, şu enstrümanını daha
kuvvetli, şununda daha ya-
vaş çalınması lazım geldiği-
ne karar verip notaları de-
ğiştirmişti. Yavaş yavaş gu-
rup içinde yani orkestrada
kendî fikirlerini müzişyenle-
re kabul ettirmeye muvaf-
fak oldu ve işte böylece Or-
kestra Şefliği denen meslek
doğmuş oldu.

Entrumental müziğin or-
kestra eserlerinde gittikçe
daha büyük bir rol oynama-
sı ve orkestradaki elemanla-
rın gün geçtikçe orkestra
içinde daha kabarık bir ye-
kûn meydana getirmesi kar-
şısında bütün bu elemanları
idare edecek bir insana ihti-
yaç duyulması pek tabii bir
olaydır. Bu şahsın orkestra-
daki bütün elemanların ki-
sımlarını takip edecek ve
birbirleriyle ahenkli bir ç-
alışma temposu içinde olma-
larına dikkat edecek bir insan
olması icab etmektedir. Bu
öyle bir şahıs olmalıdır ki bü-
tün orkestra üyelerinin çal-
dığı kısımları gayet iyi bil-
meli ve bu kısımların eserin
orijinali ile olan münasebeti-
ni derhal anlayabilecek kab-
iliyette olmalıdır.

Bu büyük bir ödevdir, fa-
kat çok geçmeden orkestra
şefleri elleri yerine gözleri,
yüzleri ve bazen de bütün be-
denleriyle orkestra idare et-
menin elzem olduğunu öğ-
rendiler. Öyle icab ettiği için
şefler birer aktör birer bale
dansörü olup çıktılar, ama
yine de sanatlarındaki en ö-
nemli ve hayati cepheleri
«Zaman Bildirici» likleridir.

Stokowskiyi havada şekil-
ler çizirken veya Toscanini-
yi e garip rüzgar değirmeni
vuruşunu tekrarlarlarken gör-
müş olabilirsiniz. Belki Ko-
ussevitzy'nin ignotize e-

rişin büyük bir kısmı kendi
kendilerini yetiştirmişlerdir.
Eğer bir insan müzişyense,
ve eğer kendinde şeflik için
lüzumlu yeteneği hissediyor
sa, eğer müziği biliyor ve his-
sediyorsa, ve başkalarına da
hisse edebilecek kabiliyette
ise o insan bir orkestrayı
idare edebilir.

Bütün bu işaretlerin mânâ-
sı nedir? Gayet basit. Tek
aşağı işaret müzik ölçüsün-
de bir ritmik saiki işaret et-
mektedir. Daire iki, üçgen üç
ve haç ise dört ritmik işaret
anlamını taşımaktadır. Bir
tam işaret bir müzik ölçüsü
nü göstermektedir. Fakat ba-
zen iki işaretin birleşerek
beş veya altı mezürü işaret
ettiği haller de olabilir. Aynı
zamanda dikkat edilecek baş-
ka bir husus da harflerin he-
celere ayrılmasında nasıl bir
dahli yoksa bir ölçü içindeki
notalarında ritm ve vuruşa
hiç bir dahli yoktur.

Bir vuruşa tıpkı bir hece
de bir çok harf olabildiği gi-
bi bir veya birkaç iptâ bulu-
nabilir. Fakat orkestra oto-
matikman bu notaları za-
man ölçüsüne göre parçalara
ayırır. Şef orkestra üyeleri-
ne heceyi verir, üyeler bu
heceyi hecelerler.

Bir orkestra şefi orkestra
idare etmede en zor şeyin or-
kestrayı başlatmak ve ikinci
zorluğun da durdurmak ol-
duğunu söylemişti bir vakit-
ler. Demek istediği, birlikte
başlatıp, birlikte bitirtmek-
tir. Vereceğiniz ilk işaret bir
«Hazır ol» mahiyetindedir.
Bir «Hazır ol» emriyle Ordu
yürüyüşe başlamaz ama bu
«Hazır Ol» emri askere kısa
bir müddet sonra yürüyüşe
geçileceğini anlatır.

Orkestra şefliğinin teknik
ana kuralları gayet kısa bir
zamanda ve kolaylıkla öğre-
tiler. Demek istediği, birlikte
başlatıp, birlikte bitirtmek-
tir. Vereceğiniz ilk işaret bir
«Hazır ol» mahiyetindedir.
Bir «Hazır ol» emriyle Ordu
yürüyüşe başlamaz ama bu
«Hazır Ol» emri askere kısa
bir müddet sonra yürüyüşe
geçileceğini anlatır.

Bu değerlerin hepsini ve-
ya büyük bir çoğunluğuna
benliğinde toplayan pek az
Orkestra Şefi vardır. Bunla-
rın sayısı sayarsanız dünyada
bir düzineden öteye geçmez.
Yüzlerce orkestra yöneticisi
vardır bugün dünyadaki bu
insanlar Orkestra şefinin re-
pertuarındaki bütün hilele-
ri bilir ve gayet muvaffaki-
yetli bir şekilde bir çok kon-
ser idare etmiş olabılırlar.
Fakat bu şeflerin büyük bir

rinin büyük bir kısmı kendi
kendilerini yetiştirmişlerdir.
Eğer bir insan müzişyense,
ve eğer kendinde şeflik için
lüzumlu yeteneği hissediyor
sa, eğer müziği biliyor ve his-
sediyorsa, ve başkalarına da
hisse edebilecek kabiliyette
ise o insan bir orkestrayı
idare edebilir.

AYŞEGÜL SARICA: 1967'de ilk resitali

Ayşegül Sarıca'nın resitali çarşambaya

Ünlü Türk piyano virtüozu AYŞEGÜL SARICA, 18 Ocak
1967 Çarşamba akşamı saat 19.15'de ŞAN SİNEMASINDA ve
reçeği resitalde BACH'ın Si Bemol Majör Partita'sını, SCAR-
LATTI'nın iki sonatını, SCHUBERT'in «Wanderer - Fante-
zi» isimli eserini, BRAHMS'ın Op. 79 İki Rapsodi'sini ve RA-
VEL'in «Gaspard de la Nuit» isimli eserini icra edecektir. Bu
mevsim, Bükreş ve Budapeşte'deki başarılı konserlerinden
sonra Ekim ayında Karel Ancerl yönetimindeki Çek Filar-
moni Orkestrası'nın eşliğinde dinlediğimiz değerli sanatçı-
nın şehrimizde vereceği bu resital sanatseverlerimiz tarafın-
dan büyük bir sabırsızlıkla beklenmektedir.

HAFTANIN
GENÇ SANATÇISI

Gülden Erçin

Konservatuar Bale Öğret-
menlerinden Bayan Rezzan
Abidinoğlu, herhangi bir ö-
ğrencisi için kolay kolay iyi-
dir sözünü etmeyen, zor öğ-
retmenlerden biridir. Onun
iyi dediği ise Abidinoğlu'nun
türlü eleştiri süzgecinden geç-
miş hakikaten iyi biridir. Bu
haftanın genç sanatçısı için
kendisinden bir öğrenci ist-
endiğinde; yanında çiti piti
kızlardan birini öne çekerek,
«Gülden'i her bakımdan tav-
siye edebilirim» dedi. «Bale-
si çok ümit verici, çalışması
muntazam, ahlakende maz-
but bir öğrencimdir» diye ifâ
ve etti.

Gülden Erçin, 2 Kasım 951
yılında Ankara'da doğmuş-
tur, 5 yaşında iken Rezzan
Abidinoğlu'nun özel dersha-
nesinde baleye başlamış, 9

yaş buraya devam ettikten
sonra, geçen yıl İstanbul Be-
lediye Konservatuarının Bale
imtihanlarına girerek 7.
sınıfa kabul olunmuştur. Hâ-
len son sınıf öğrencisidir. Bu
arada Avusturya Kız Lisest-
ninin de Orta 2. sınıfına de-
vam etmektedir. Burada oku-
lun takımına girecekleyin
Basketbol branşında başarı
göstermiştir. Özel piano ders-
leri de alan Gülden Erçin;
istikbalde ne yapmayı düşü-
nüyorsun sorusuna: «Baleyi
bırakmadan yüksek öğrenim
yapmak istiyorum. Zannedi-
yorum ki Güzel Sanatlar A-
kademisini tercih edeceğim»
diyor. Kültürün iyi bir sanat-
çı olabilmek için değer ve
önemini bu kadar genç bir
yaşta anlayan Gülden, her-
halde bu ileri görüşünün mü-
kâfatını da ilerde görecektir.

YAZISIZ